

ЗАПОБІГАННЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВООРУШЕННЯМ У СФЕРІ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

ЯКОВЛЕВ Андрій Сергійович - аспірант відділу кримінологічних досліджень Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В.В. Сташиса НАПрН України

<https://orcid.org/0000-0002-7944-9067>

УДК 343.9

DOI 10.32782/NP.2022.3.20

В статті на основі проведеного теоретичного і емпіричного дослідження преступності в сфері земельних відносин (статті 197-1, 239, 239-1, 239-2, 254 УК України) пропонується система перспективних напрямків і заходів її попередження. Вона представлена двома рівнями: соціально-кримінологічним. Соціально-кримінологічне попередження земельних правонарушень складається з різних векторів державної політики в земельній, аграрній, екологічній сферах, політики по реформуванню українського села, доповнених заходами нормативно-правового і культурно-виховного характеру. Структура спеціально-кримінологічного попередження включає профілактичні заходи організаційно-управлінської, правової і інформаційної спрямованості. При цьому ядро попереджувальної діяльності становлять різні напрями опосередкованого впливу на криміногенний об'єкт, які стосуються державної політики по завершенню земельної реформи в Україні.

Ключові слова: преступність, преступность в сфері земельних відносин, кримінальні правонарушення, земельні кримінальні правонарушення, попередження, профілактика, протидія, пресечення.

Постановка проблеми

На вагомому значенні земельної сфери наголошено в Основному законі та глобальних міжнародно-правових документах. Зо-

крема, у ст. 13 Конституції України зазначається, що земля поряд з іншими природними ресурсами є об'єктом права власності Українського народу, а у ст. 14 підкреслено, що земля є основним національним багатством, яке перебуває під особливою охороною держави. У зв'язку із цим у Цілях сталого розвитку ООН до 2030 р., адаптованих до України, ставиться окрема задача збереження корисних властивостей земель нашої країни.

На шляху реалізації землевласниками й землекористувачами їх гарантованого права власності на землю стоїть чимало перешкод. Однією із таких є злочинність у сфері земельних відносин. Її систему утворюють кримінальні правопорушення, передбачені статтями 197-1, 239, 239-1, 239-2, 254 КК України.

Наведені кримінальні правопорушення набули широкого поширення у земельній сфері України, пік якого приходиться на 2021 р. Щороку їх обліковується до 2,5 тис., причому до 90 % із них є латентними. Вони завдають шкоду доквіллію і земельним ресурсам, заподіюють матеріальні збитки державі, органам місцевого самоврядування, фізичним та юридичним особам, а їх щорічний сукупний розмір може сягати кількох мільярдів грн.

Стан дослідження

Зосередженість на дослідженні анонсованої проблематики спостерігається переважно з боку науковців у галузі земельного,

кримінального права та криміналістики. Серед них: О. О. Дудоров, Я. О. Дякін, В. М. Захарчук, Г. С. Крайник, П. Ф. Кулинич, В. К. Матвійчук, А. М. Мірошніченко, Р. О. Мовчан, В. В. Носік, О. О. Пенязькова, Є. В. Пряхін, Н. М. Татарин, А. М. Шульга та ін. Кримінологічне вивчення земельної злочинності, включаючи її запобігання, як цілісного соціально-правового феномену на теперішній час відсутнє. Разом із тим спроби кримінологічного дослідження окремих або дотичних до останнього питань здійснювали А. М. Ізовіта, Т. В. Корнякова, М. Г. Максименцев, М. Ю. Марченко, Ю. А. Турлова та деякі ін.

Мета статті – розробка перспективних напрямів і заходів кримінологічного запобігання кримінальним правопорушенням у сфері земельних відносин.

Виклад основних положень

Традиційно система запобігання злочинності включає такі рівні, як загальносоціальне, спеціально-кримінологічне та індивідуальне. Окремо прийнято виділяти віктимологічну профілактику. Щодо земельних кримінальних правопорушень, то їх запобігання пропонується побудувати передусім на перших двох рівнях. Адже обстоюється позиція, що обмеження поширеності певного негативного явища соціальної дійсності, яким є земельна злочинність, можливе переважно на масовому та груповому рівнях суспільних відносин. Запобігання вказаним правопорушенням має зосереджуватись, головним чином, на усуненні криміногенних чинників (умов), які їх зумовлюють.

Своєрідний банк кримінологічно значущої інформації щодо основних напрямів і засобів запобігання правопорушенням у сфері земельних відносин складають результати емпіричного дослідження у виді матеріалів 350 кримінальних проваджень по правопорушенням, перелічених вище, й розглянутих судами України протягом 2015–2020 рр., опитування 1 161 експерта, якими є працівники органів прокуратури, Національної поліції, Держгеокадастру й Держгеоінспекції.

Основним напрямом обмеження зазначеного явища вважається загальносоці-

альне запобігання, оскільки некаральний вплив на поведінку необмеженої чисельності потенційних правопорушників, як показує практика, є найбільш ефективним. Цей запобіжний рівень має власну специфіку. Вона зумовлюється сферою відтворення і поширення таких правопорушень, а також особливістю змісту земельно-правових відносин.

Чотири групи опитаних у перебігу дослідження респондентів указали, що для підвищення ефективності опосередкованого запобігання кримінальним правопорушенням у сфері земельних відносин слід: проводити продуману земельну реформу; усувати прогалини у земельному законодавстві; покращувати грошове, соціальне і ресурсне забезпечення правоохоронних та контролюючих органів; посилювати правосвідомість та правову культуру громадян. Як бачимо, центральне місце у структурі загальносоціального запобігання таким правопорушенням посідає подальше проведення земельного реформування. Адже думка, що нібито, воно припинилось із відкриттям у липні 2021 р. ринку землі є помилковою.

Стратегічними пріоритетами державної земельної політики України можна вважати: покращення доступності, цілісності реєстрів; створення та забезпечення функціонування Державного аграрного реєстру; збільшення якості й повноти кадастрових даних та інтероперабельності електронних систем; удосконалення іпотечного кредитування та доступу дрібних землевласників до кредитних ресурсів; підвищення спроможності місцевих громад ефективно планувати і розпоряджатися землями; захист та впорядкування екологічно вразливих категорій земель; здійснення комунікаційної підтримки земельної реформи [1].

Окрім наведених вище стратегічних пріоритетів? земельне реформування не уявляється можливим також без: дерегуляції землеустрою; передачі земель територіальним громадам; удосконалення переважного права орендаря на придбання земельної ділянки; моніторингу земель та антимонопольних обмежень; створення прозорої системи електронних торгів; унеможливлення земельного і фермерського рейдерства; пе-

редачі функцій контролю тощо. Останній напрям діяльності зводиться до глибокої реорганізації головного суб'єкта як у галузі землеустрою, так і у сфері запобігання земельним правопорушенням, яким є Держгеокадастр. Кардинальна зміна пріоритетів у його роботі й перерозподіл частини його повноважень між іншими органами також охоплюється земельним реформуванням. Зокрема, вже у найближчій перспективі планується передати контрольні функції щодо: самовільного зайняття земельних ділянок – сільським, селищним, міським радам; правопорушень, які мають екологічний характер, – Держекоінспекції; інші контрольні функції – обласним державним адміністраціям [2].

За оцінками фахівців у вказаній царині, завершальними акордами земельного реформування мають стати: удосконалення земельно-реєстраційних відносин; подальша дерегуляція земельних відносин; розширення повноважень ОТГ щодо регулювання ринку земель на своїй території; посилення моніторингу земельних відносин; удосконалення правового регулювання землеохоронної політики та ін. [3]. Чекати швидкого позитивного соціально-економічного ефекту від земельного реформування не слід. При цьому це не означає, що комплекс запропонованих загальносоціальних заходів не мають упроваджуватись. Навпаки, від оперативності та якості їх реалізації залежить стан законності у сфері земельних відносин не лише у майбутньому, а й на теперішній час.

Державна аграрна політика органічно доповнює ті задачі, що стоять перед земельним реформуванням. В Україні станом на 2019 р. 79 % землі оброблялось малими і середніми сільськогосподарськими підприємствами, у користуванні яких було до 10 тис. га землі [4]. Ці відомості мають бути дороговказом щодо основної групи адресатів позитивних ефектів аграрної політики держави.

Реформування агропромислової галузі України має відбуватись у законодавчо визначеному фарватері відповідно до документів концептуального й стратегічного рівнів. Так, Концепція Державної цільової програ-

ми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2022 р. пропонує три варіанти подальшого розвитку аграрної сфери. При цьому найбільш оптимальним є той із них, згідно з яким аграрний сектор спрямовуватиметься на оптимізацію виробничої та соціальної інфраструктури, підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва, нарощування його обсягів, поліпшення якості й безпечності сільськогосподарської продукції, охорони навколишнього природного середовища, відтворення природних ресурсів [5].

Є думка, що запорукою успіху реформування аграрної сфери є врахування відповідного сучасного прогресивного європейського досвіду. А він демонструє, що без державної підтримки аграріїв не слід розраховувати на високу результативність цієї галузі, великі врожаї сільськогосподарської продукції та її вагомий експортний потенціал. Для того, щоб малий та середній агробізнес не збанкрутував, особливо в умовах правового режиму воєнного стану, необхідно створити для нього рівні конкурентні умови з великими агрохолдингами, які мають в основному доступ до зарубіжних кредитів під 2-3 % річних [6]. Тому необхідно виділяти кошти для фонду кредитування фермерських господарств.

Державна політика щодо розвитку українського села є також невід'ємною складовою непрямого запобігання земельним правопорушенням. Відповідно до Плану заходів з реалізації Концепції розвитку сільських територій 2017 р. в Україні необхідно: підвищувати якість життя сільського населення; охороняти й зберігати природні, у тому числі земельні, ресурси у сільській місцевості; розвивати сільську економіку; удосконалювати систему управління сільськими територіями [7].

Основною метою цих напрямів і заходів діяльності є створення економічних, інфраструктурних, соціальних та інших сприятливих умов для комфортного і достойного сільського життя. Це є запорукою того, що селяни, особливо молодь, не намагатимуться залишити сільську місцевість для працевлаштування у містах чи за кордоном. Адже без ручної та механізованої праці селян у

сільській місцевості земельна і аграрна реформи є безглуздими й приреченими на провал.

До анонсованої вище тріади реформ тісно прилягає державна екологічна політика. Значущість останньої важко переоцінити. На це вказують Цілі сталого розвитку України на період до 2030 р. Окрема із них ціль № 15 безпосередньо спрямована на захист та відновлення екосистем суші та сприяння їх раціональному використанню, боротьбу з опустелюванням, припинення і розвертання процесу деградації земель [8].

Предметний характер щодо запобігання деградації ґрунтів має Національний план дій щодо боротьби з деградацією земель та опустелюванням 2016 р. Цей документ закріплює аж 42 заходи, основними серед яких є такі: консервація деградованих, техногенно забруднених та малопродуктивних земель, рекультивация порушених земель; здійснення протипаводкових, берегоукріплювальних, протиселевих й протизсувних заходів; створення сприятливих умов для розвитку виробництва органічної продукції та сировини на землях сільськогосподарського призначення; проведення суцільних ґрунтових обстежень земель України тощо [9]. Перелічені та багато інших заходів здатні у недалекоглядній перспективі досягнути нейтрального рівня деградації ґрунтів у нашій країні.

Окремим напрямом екологічної політики України є усунення загроз, пов'язаних з утворенням, накопиченням, зберіганням, переробкою, утилізацією й захороненням відходів. Вирішення цієї гострої соціальної й водночас екологічної проблеми необхідно здійснювати з урахуванням положень Національної стратегії та Національного плану управління відходами в Україні, розрахованих до 2030 р. і спрямованих передусім на гармонізацію законодавства України з правом ЄС у цій сфері; створення спеціального державного органу, відповідального за реалізацію політики щодо утилізації відходів; реформування системи інформаційного забезпечення сфери управління відходами; підвищення обізнаності населення про проблему відходів у державі; створення ефективного системи збирання, вивезення та пе-

реробки різних категорій відходів, особливо побутових, тощо [10; 11].

Ураховуючи, що у структурі відходів значну питому вагу займають саме побутові відходи, тому з метою недопущення випадків несанкціонованого скидання сміття в не встановлених для цього місцях, що призводить до забруднення й псування земель, слід будувати в кожному обласному центрі України сучасні сміттєпереробні комплекси. На них має здійснюватись складування побутових відходів згідно з останніми зарубіжними стандартами з мінімальними ризиками потрапляння небезпечних речовин у ґрунт й ґрунтові води, їх сортування, переробка й часткова утилізація. Ця діяльність може бути частково окуплена внаслідок: вироблення й подальшого використання біометану, який накопичується під складеними відходами; вироблення електроенергії біогазовими станціями; збору, переробки й подальшого продажу відходів у виді макулатури, скла, деревини, чорних й кольорових металів та ін. Цей напрям екологічної політики України може принести мільярди гривень щорічних доходів.

До структури загальносоціального запобігання кримінальним правопорушенням у сфері земельних відносин входить й соціально-економічна політика. Для того, щоб досягти економічного розвитку, наша держава має враховувати тренди, що намітились на теперішній час у світовій економіці. Особливо варто брати до уваги ті зміни, що відбулись після поширення пандемії COVID-19, яка зумовила своєрідний соціально-економічний апокаліпсис [12].

На теперішній час Україна є найбільш соціально та економічно вразливою за всі роки своєї незалежності. І причиною тому є війна. Справедливо включивши сферу оборони і безпеки до пріоритету першочергового фінансування, соціальна царина стала дуже нестабільною. Тому держава має продовжувати здійснення грошової, гуманітарної та іншої соціальної підтримки населення, особливо найбільш соціально незахищеної його частини. Для цього необхідно продовжувати вчасну виплату пенсій, заробітних плат працівникам бюджетної сфери, надавати грошову допомогу внутрішньо пе-

реміщенням особам, сприяти виплаті окремим категоріям українців грошових виплат із фондів ООН, інших міжнародних благодійних організацій. Це, у першу чергу, стосується мешканців сільських територій.

Зрозуміло, що на сьогодні Україна повністю фінансово залежна від своїх західних партнерів. І соціально-економічна політика у період воєнного стану здійснюється у межах обсягів зовнішньої фінансової допомоги. Разом із тим для закладення інституційного фундаменту соціально-економічного розвитку у післявоєнний період необхідно вже зараз, у перебігу військових дій, за можливості, будувати соціально-економічну політику відповідно до завдань, окреслених у Національній економічній стратегії України до 2030 р.

На досконалість реалізації земельно-правових відносин впливає також регулятивна й охоронна функція права. Загальносоціальне запобігання земельним правопорушенням спирається у своїй більшості саме на регулятивну правову функцію. Вона виражається у прийнятті нових та внесенні змін і доповнень у чинні нормативно-правові акти в земельній сфері. Вони можуть стосуватись як законодавчого забезпечення ринку земель сільськогосподарського призначення, так і нормотворення щодо використання земель з іншим призначенням, а так само щодо земель із особливим правовим режимом правового регулювання.

Повнота загальносоціального запобігання цьому негативному явищу у земельній сфері залежить від реалізації й культурно-виховних заходів: розвиток екологічно відповідальної поведінки і навіть екологічної громадської самосвідомості [13]. З точки зору забезпечення екологічної безпеки й охорони природних ресурсів, наведений вид самосвідомості є актуальним у контексті запобігання кримінальним правопорушенням, передбаченим статтями 239 і 254 КК України.

Другим, не менш важливим, напрямом запобігання кримінальним правопорушенням у сфері земельних відносин є його спеціально-кримінологічний рівень. Він безпосередньо спрямований на усунення причин і умов незаконних проявів у земельній сфері.

Грунтуючись на вивченні детермінації злочинності у земельній сфері, заходи її профілактики варто класифікувати за характером на три групи: організаційно-управлінські, правові та інформаційні. Узагальнення результатів експертного опитування вказаних вище груп респондентів дозволяє виділити типові напрями спеціального запобігання.

Опитані експерти до найбільш актуальних організаційно-управлінських профілактичних заходів віднесли: зменшення корупційних ризиків у діяльності контролюючих, правоохоронних та інших державних органів у земельній сфері; посилення взаємодії між контролюючими, правоохоронними органами й органами місцевого самоврядування; удосконалення розслідування земельних кримінальних правопорушень; підвищення ефективності запобіжної діяльності органів прокуратури; вжиття судами заходів щодо відшкодування шкоди землевласникам й усунення наслідків негативного впливу на земельні ресурси; активізація державного й громадського контролю у земельній сфері тощо.

Серед правових заходів спеціально-кримінологічного запобігання респонденти виділили: посилення юридичної відповідальності за учинення земельних адміністративних й кримінальних правопорушень; припинення за рішенням суду права землекористування для тих осіб, які заподіяли істотну шкоду земельній ділянці; кримінологічну експертизу проектів нормативно-правових актів у земельній сфері; розширення повноважень органів місцевого самоврядування щодо перевірки дотримання земельного законодавства; удосконалення редакції диспозицій низки статей КК, що передбачають кримінальну відповідальність за вчинення земельних правопорушень, та ін.

Пропозиції респондентів щодо посилення юридичної відповідальності потребують відповідних уточнень. У цьому зв'язку обстоюється позиція, що каральна складова державної політики у цьому контексті не є першочерговою. Вона лише доповнює цілий комплекс нерепресивних (кримінологічних) засобів запобіжного впливу на криміногенний об'єкт. В Україні слід запроваджувати «м'який» пенеологічний підхід, адже

завдяки лише одній репресії неможливо забезпечити високий рівень законності у сфері земельних відносин. При цьому центральною складовою у реалізації охоронної функції закону України про кримінальну відповідальність має бути не стільки суворість покарання, скільки його невідворотність. Це необхідно для того, щоб особи, які посягають на землю та право власності на неї, не відчували безкарності за свої незаконні дії. Застосуванням анонсованого науково обґрунтованого підходу досягатиметься мета як спеціальної, так і загальної превенції КК.

Інформаційні заходи профілактики, на думку представників експертного середовища, пов'язуються із: урахуванням широкої поширеності земельних правопорушень для їх подальшого запобігання; проведенням з різними категоріями населення, включаючи селян, відповідної роз'яснювальної роботи.

Висновки

Пізнання проблеми злочинності у сфері земельних відносин, а також її запобігання дає підстави для формулювання таких суджень:

а) явище земельної злочинності наразі представляє собою велику загрозу для ефективного функціонування ринку землі, а так само подальшого сталого соціально-економічного розвитку України;

б) запобігання земельним кримінальним правопорушенням має здійснюватись з повним розумінням діалектичної взаємозалежності усіх елементів складної соціальної системи «земля–сільськогосподарське виробництво–село»;

в) базисом для обмеження поширеності указаних правопорушень є загальносоціальне запобігання, ядром якого є завершення земельного реформування. Воно має поєднуватись з іншими напрямками державної політики в аграрній, екологічній сферах, щодо реформування сільських територій, а також із заходами нормативно-правового й культурно-виховного характеру;

г) ефективність заходів спеціально-кримінологічного спрямування залежить від дотримання принципу комплексності їх здійснення, який передбачає вжиття організаційно-управлінських, правових та ін-

формаційних напрямів діяльності з боку багатьох суб'єктів;

д) результативність запобігання земельним кримінальним правопорушенням залежить від можливості його перенесення на більш ранні етапи незаконної діяльності винних у земельній сфері. Тому заходи профілактики – найбільш оптимальний і дієвий напрям спеціального запобігання з огляду на досягнення запобіжного ефекту та зменшення негативних наслідків протиправних діянь учасників земельно-правових відносин.

Література

1. Біла книга «Стратегія розвитку земельних відносин в Україні» / Міністерство аграрної політики та продовольства України. Київ, 2021 р. 71 с. URL: https://minagro.gov.ua/storage/app/sites/1/PDF/Land-strategy_220530_092343.pdf.

2. Ринок землі. URL: <https://rdo.in.ua/direction/rynok-zemli>.

3. Кулинич П. Ф. Завершення земельної реформи в Україні: правові проблеми. *Правова держава*. 2020. Вип. 31. С. 232–241. DOI: 10.33663/0869-2491-2020-31-232-241.

4. Великі сільгоспідприємства обробляють лише 20 % земель в Україні. URL: <http://www.proagro.com.ua/news/ukr/41470.html>.

5. Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2022 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.12.2015 р. № 1437-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1437-2015-%D1%80?v=617d3c0773158#Text>.

6. Ринок землі: малий та середній агробізнес не зможе конкурувати з агрохолдингами. URL: <https://agroter.com.ua/2021/01/10/55rynok-zemli-malyj-ta-serednij-agrobiznes-ne-zmozhe-konkuruvaty-z-agroholdyngamy/>.

7. Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції розвитку сільських територій: розпорядження Кабінету Міністрів України від 19.07.2017 р. № 489-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/489-2017-p/print>.

8. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президен-

та України від 30.09.2019 р. № 722/2019. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>.

9. Про затвердження Національного плану дій щодо боротьби з деградацією земель та опустелюванням: розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.03.2016 р. № 271-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/271-2016-%D1%80#Text>.

10. Про схвалення Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 8.11.2017 р. № 820-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/820-2017-%D1%80#Text>.

11. Про затвердження Національного плану управління відходами до 2030 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.02.2019 р. № 117-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/117-2019-%D1%80#Text>.

12. Колодяжний М. Г. Постпандемічний соціально-економічний апокаліпсис: стан і форми прояву. *Питання боротьби зі злочинністю*: зб. наук. пр. / редкол.: Б. М. Головкін та ін. Харків: Право, 2021. Вип. 41. С. 118–126. DOI: 10.31359/2079-6242-2021-41-118.

13. Корольов Є. М., Доній Н. Є. Екологічна самосвідомість як підстава екологічної поведінки. *Правові, соціальні та екологічні аспекти захисту довкілля*: матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. (Чернігів, 22 квіт. 2019 р.) / редкол.: Аніщенко В. О., Гончаренко О. Г., Разумейко Н. С.; Акад. Держ. пенітенціар. служби. Чернігів: Академія ДПТС, 2019. С. 33–36.

REFERENCES

1. Bila knyha «Stratehiia rozvytku zemelnykh vidnosyn v Ukraini» / Ministerstvo ahrarynoi polityky ta prodovolstva Ukrainy. Kyiv, 2021 r. 71 s. URL: https://minagro.gov.ua/storage/app/sites/1/PDF/Land-strategy_220530_092343.pdf.

2. Rynok zemli. URL: <https://rdo.in.ua/direction/rynok-zemli>.

3. Kulynych P. F. Zavershennia zemelnoi reformy v Ukraini: pravovi problemy. *Pravova derzhava*. 2020. Vyp. 31. S. 232–241. DOI: 10.33663/0869-2491-2020-31-232-241.

4. Velyki silhosppidpriemstva obrobliaiut lyshe 20 % zemel v Ukraini. URL: <http://www.proagro.com.ua/news/ukr/41470.html>.

5. Pro skhvalennia Kontseptsii Derzhavnoi tsilovoi prohramy rozvytku ahrarynoho sektoru ekonomiky na period do 2022 roku: rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 30.12.2015 r. № 1437-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1437-2015-%D1%80?v=617d3c0773158#Text>.

6. Rynok zemli: малыi ta serednii ahrobiznes ne zmozhe konkuruvaty z ahroholdynhamy. URL: <https://agroter.com.ua/2021/01/10/55rynok-zemli-malyj-ta-serednij-agrobiznes-ne-zmozhe-konkuruvaty-z-agroholdyngamy/>.

7. Pro zatverdzhennia planu zakhodiv z realizatsii Kontseptsii rozvytku silskykh terytorii: rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 19.07.2017 r. № 489-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/489-2017-r/print>.

8. Pro Tsili staloho rozvytku Ukrainy na period do 2030 roku: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 30.09.2019 r. № 722/2019. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>.

9. Pro zatverdzhennia Natsionalnoho planu dii shchodo borotby z dehradatsiieiu zemel ta opusteliuvanniam: rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 30.03.2016 r. № 271-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/271-2016-%D1%80#Text>.

10. Pro skhvalennia Natsionalnoi stratehii upravlinnia vidkhodamy v Ukraini do 2030 roku: rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 8.11.2017 r. № 820-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/820-2017-%D1%80#Text>.

11. Pro zatverdzhennia Natsionalnoho planu upravlinnia vidkhodamy do 2030 roku: rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 20.02.2019 r. № 117-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/117-2019-%D1%80#Text>.

12. Kolodiaznyi M. H. Postpandemichniy sotsialno-ekonomichniy apokalipsys: stan i formy proiavu. *Pytannia borotby zi zlochyntsiu*: zb. nauk. pr. / redkol.: B. M. Holovkin ta in. Kharkiv: Pravo, 2021. Vyp. 41. S. 118–126. DOI: 10.31359/2079-6242-2021-41-118.

13. Korolov Ye. M., Donii N. Ye. Ekolohichna samosvidomist yak pidstava ekolohichnoi povedinky. *Pravovi, sotsialni ta ekolohichni aspekty zakhystu dovkillia*: materialy III Vseukr. nauk.-prakt. konf. (Chernihiv, 22 kvit. 2019 r.)

АНОТАЦІЯ

У статті на підставі проведеного теоретичного й емпіричного дослідження злочинності у сфері земельних відносин (статті 197-1, 239, 239-1, 239-2, 254 КК України) запропонована система перспективних напрямів і заходів її запобігання. Вона представлена двома рівнями: загальносоціальним й спеціально-кримінологічним. Загальносоціальне запобігання земельним правопорушенням складається із різних векторів державної політики у земельній, аграрній, екологічній сферах, політики щодо реформування українського села, доповнених заходами нормативно-правового й культурно-виховного характеру. Структура спеціально-кримінологічного запобігання включає профілактичні заходи організаційно-управлінської, правової та інформаційної спрямованості. При цьому ядро запобіжної діяльності утворюють різні напрями опосередкованого впливу на криміногенний об'єкт, які відносяться до державної політики щодо завершення земельної реформи в Україні.

Ключові слова: злочинність, злочинність у сфері земельних відносин, кримінальні правопорушення, земельні кримінальні правопорушення, запобігання, профілактика, відвернення, припинення.

/ redkol.: Anishchenko V. O., Honcharenko O. H., Razumeiko N. S.; Akad. Derzh. penitentsiar. sluzhby. Chernihiv: Akademiia DPtS, 2019. S. 33–36.

Andriy Yakovlev,
graduate student of the Academician Stashis
Scientific Research Institute for the Study of Crime
Problems of the National Academy of Law Sciences
of Ukraine, Kharkiv

**PREVENTION OF CRIMINAL
OFFENSES IN THE FIELD OF LAND
RELATIONS**

The scientific article is devoted to consideration of one of the most widespread

and negative phenomena of social reality in Ukraine, which is crime in the field of land relations. It consists of criminal offenses provided for by Articles 197-1, 239, 239-1, 239-2, 254 of the Criminal Code of Ukraine. The work presents the results of the author's theoretical and empirical study of this issue, in particular, regarding the system of land crime prevention.

The purpose of the article is to develop promising directions and measures of criminological prevention of criminal offenses in the field of land relations.

A system of land crime prevention is proposed. It includes two main levels: general social and special criminological. The general social prevention of land offenses consists of various vectors of state policy in the land, agrarian, and environmental spheres, the policy of reforming the Ukrainian countryside, supplemented by measures of a regulatory, legal, and cultural-educational nature. The structure of special criminological prevention includes preventive measures of organizational and administrative, legal and information orientation. At the same time, the core of preventive activity is formed by various directions of indirect influence on the criminogenic object. They refer to the state policy regarding the completion of the land reform in Ukraine. The conclusions to the article emphasize the need to observe the principle of comprehensiveness. The latter consists in the need to involve many subjects of land-legal relations, which should influence the criminogenic object with the maximum possible number of preventive measures. This approach is able to ensure the effectiveness of crime prevention in the field of land relations.

Key words: crime, crime in the field of land relations, criminal offenses, land criminal offenses, prevention, diversion, termination.